

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-6-10

Druk nr 2870
Warszawa, 8 marca 2010 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks
postępowania cywilnego** wraz z projektem aktu
wykonawczego.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanej regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Ponadto uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem

(-) Donald Tusk

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

Art. 1. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 9 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy zapisu dźwięku, chyba że protokół został sporządzony wyłącznie pisemnie.”;

2) w art. 157:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant sporządza protokół. Protokół sporządza się, utrwalając przebieg posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk oraz pisemnie, pod kierunkiem przewodniczącego, zgodnie z art. 158 § 1.”,

b) po § 1 dodaje się § 1¹ w brzmieniu:

„§ 1¹. Jeżeli ze względów technicznych utrwalenie przebiegu posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk nie jest możliwe, protokół jest sporządzany wyłącznie pisemnie pod kierunkiem przewodniczącego, zgodnie z art. 158 § 2.”;

3) art. 158 otrzymuje brzmienie:

„Art. 158 § 1. Protokół sporządzony pisemnie zawiera oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwisk sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz oznaczenie sprawy i wzmianki co do jawności. Ponadto protokół sporządzony pisemnie powinien zawierać wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na posiedzeniu oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone, a także czynności stron wpływające na rozstrzygnięcie sądu (ugoda, rzeczenie się roszczenia, uznanie powództwa, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu) oraz inne czynności stron, które według szczególnych przepisów ustawy powinny być wciągnięte, wpisane, przyjęte, złożone, zgłoszone lub wniesione do protokołu. Jeżeli sporządzenie odrębnej sentencji orzeczenia nie jest wymagane, wystarcza zamieszczenie w protokole treści samego rozstrzygnięcia.

§ 2. Jeżeli przebiegu posiedzenia nie utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, protokół sporządzony pisemnie powinien, oprócz danych i okoliczności określonych w § 1, zawierać wnioski oraz twierdzenia stron, a także wyniki postępowania dowodowego oraz inne okoliczności istotne dla przebiegu posiedzenia; zamiast podania wniosków i twierdzeń można w protokole powołać się na pisma przygotowawcze.

- § 3. Protokół sporządzony za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk protokolant podpisuje podpisem elektronicznym gwarantującym identyfikację osoby protokolanta oraz rozpoznawalność jakiegokolwiek późniejszej zmiany protokołu. Protokół sporządzony pisemnie podpisują przewodniczący i protokolant.
- § 4. Jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie, prezes sądu na wniosek przewodniczącego może zarządzić sporządzenie transkrypcji odpowiedniej części protokołu sporządzonego za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Transkrypcja stanowi załącznik do protokołu.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku, sposób sporządzania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz sposób identyfikacji osób je sporządzających, jak również sposób udostępniania oraz przechowywania takich zapisów, mając na uwadze:
- 1) konieczność właściwego zabezpieczenia zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku przed ich utratą, zniekształceniem, nieuprawnionym dostępem, usunięciem lub inną nieuprawnioną zmianą, a także rozpoznawalność dokonania uprawnionej zmiany lub usunięcia i identyfikacji osoby dokonującej tych czynności,
 - 2) minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych, określone w odrębnych przepisach,

- 3) konieczność zmiany formatu zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku lub przeniesienia na inny informatyczny nośnik danych w celu ponownego odtworzenia zapisu,
 - 4) konieczność zapewnienia możliwości zapoznania się z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz uzyskania z akt sprawy zapisu dźwięku.”;
- 4) uchyla się art. 159;
 - 5) w art. 160 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku nie podlega sprostowaniu.”;
 - 6) w art. 238 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Protokół sporządzony zgodnie z art. 157 § 1¹, zawierający przebieg postępowania dowodowego przed sędzią wyznaczonym lub przed sądem wezwanym, podpisują, oprócz sędziego i protokolanta, także osoby przesłuchane oraz strony, jeżeli są obecne.”;
 - 7) w art. 273 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Zeznanie świadka, po zapisaniu do protokołu, sporządzonego zgodnie z art. 157 § 1¹, będzie mu odczytane i stosownie do okoliczności na podstawie jego uwag uzupełnione i sprostowane.”;
 - 8) art. 525 otrzymuje brzmienie:

„Art. 525. Akta sprawy dostępne są dla uczestników postępowania oraz za zezwoleniem przewodniczącego dla każdego, kto potrzebę przejrzania dostatecznie usprawiedliwi. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest:

- 1) sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt sprawy,
- 2) otrzymywanie z akt sprawy zapisu dźwięku.”

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2010 r.

1) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845, z 2008 r. Nr 59, poz. 367, Nr 96, poz. 609 i 619, Nr 110, poz. 706, Nr 116, poz. 731, Nr 119, poz. 772, Nr 120, poz. 779, Nr 122, poz. 796, Nr 171, poz. 1056, Nr 220, poz. 1431, Nr 228, poz. 1507, Nr 231, poz. 1547 i Nr 234, poz. 1571 oraz z 2009 r. Nr 26, poz. 156, Nr 67, poz. 571, Nr 69, poz. 592 i poz. 593, Nr 131, poz. 1075, Nr 179, poz. 1395 i Nr 216, poz. 1676 oraz z 2010 r. Nr 3, poz. 13, Nr 7, poz. 45 i Nr 24, poz. 125.

U Z A S A D N I E N I E

Ustalenie priorytetów dla wprowadzania nowoczesnej techniki do sądu wymaga właściwego określenia roli dotychczasowego protokołu sądowego oraz skonstruowania podstaw organizacyjno-prawnych dla funkcjonowania protokołu w postaci zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku (protokołu elektronicznego). Proponowane rozwiązania legislacyjne stanowią immanentną część postulowanej kompleksowej nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, której celem będzie zapewnienie wszechstronnego wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w postępowaniu przed sądami powszechnymi.

Właściwe utrwalenie czynności procesowej jest niezbędne do jej należytego udokumentowania w aktach sprawy oraz do oceny prawidłowości przeprowadzonego postępowania, zwłaszcza w ramach postępowania odwoławczego lub wywołanego wskutek wniesienia skargi o wznowienie postępowania. W związku z powyższym w doktrynie częstokroć są podnoszone argumenty, że wyeliminowanie pisma z postępowania cywilnego nie jest możliwe. Niewątpliwie w najbliższej przyszłości całkowite wyeliminowanie na pewno nie nastąpi. Jednakże częściowe zastąpienie tradycyjnej postaci utrwalania poszczególnych czynności procesowych przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych jest na obecnym poziomie rozwoju nie tylko możliwe, ale przede wszystkim niezbędne. Zasadność niniejszej koncepcji znajduje oparcie w licznych argumentach przemawiających za znaczną funkcjonalnością postulowanych rozwiązań legislacyjnych.

Technologie cyfrowe rejestrujące dźwięk lub dźwięk i obraz pozwalają na utrwalenie własnych sformułowań uczestników postępowania, niewystylizowanych przez inną osobą (vide wyrok SN z 21 lutego 1980 r., II KR 8/80, OSNKW 5 – 6/1980, poz. 52, s. 24 – 25). Każde powtórzenie grozi zniekształceniem wypowiedzi. Na gruncie obecnie istniejących rozwiązań legislacyjnych istnieją mechanizmy zabezpieczające wiarygodność spisanego protokołu, to jest art. 160 k.p.c., jednak niezbędne jest dążenie do wykorzystywania perspektyw stworzonych przez nowoczesne technologie. Zapis audio lub audio-wideo pozwala na gruntowną ocenę spontanicznych wypowiedzi.

Umożliwia on również pełne utrwalanie poszczególnych czynności, tak jak one w rzeczywistości wyglądały (vide wyrok SN z 15 października 1974 r., IV KR 228/74, OSNKW 1/1975, poz. 8). Obecnie częstokroć sędzia zmuszony jest przerywać wypowiedź

przesłuchiwanego lub ją modyfikować, a nawet skracać w celu dokonania zapisu. W efekcie może to prowadzić do licznych nieporozumień.

Zapis audio lub audio-wideo zapewnia także lepsze podstawy do oceny zebranego materiału dowodowego i kontroli instancyjnej niż tradycyjny protokół.

Przewodniczący jest ponadto zwolniony z konieczności dyktowania protokolantowi treści protokołu, co niewątpliwie zapewni mu pełną percepcję oraz przyczyni się do skrócenia czasu trwania posiedzenia.

Elektroniczny protokół, który może być sporządzony za pośrednictwem urządzeń utrwalających dźwięk lub równocześnie dźwięk i obraz, zapewnia bezspornie pełną realizację postulatu szybkości postępowania w dobie społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy.

Proponowane brzmienie art. 157 § 1 i § 1¹ k.p.c. zakłada współistnienie tradycyjnego protokołu sporządzanego przez protokolanta pod kierunkiem przewodniczącego oraz elektronicznego protokołu. Jednak protokół pisemny będzie sporządzany na dotychczasowych zasadach tylko w przypadku, gdy ze względów technicznych utrwalenie przebiegu posiedzenia za pomocą protokołu elektronicznego nie będzie możliwe. Protokół elektroniczny oraz protokół sporządzany na dotychczasowych zasadach będą sobie równoważne pod względem skutków prawnych.

Protokół elektroniczny sporządzany będzie przez protokolanta za pomocą urządzeń i środków technicznych rejestrujących dźwięk albo obraz i dźwięk. Zgodnie z dyspozycją art. 9 k.p.c. strony i uczestnicy postępowania mają prawo do zapoznania się z aktami sprawy (tzw. dostęp do akt sprawy). Dyspozycja ta obejmuje również dostęp do elektronicznego protokołu. Prawo do dostępu do akt sprawy, polegające na możliwości wglądu do tych akt, regulują § 91 – § 98 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249). Protokół elektroniczny, pomimo tego że będzie przechowywany na właściwym serwerze, będzie stanowił immanentną część akt sądowych (rozumianych funkcjonalnie). Strony i uczestnicy postępowania mają również prawo do otrzymywania odpisów, kopii i wyciągów z akt sprawy. W przypadku protokołu elektronicznego nie można jednakże mówić o jego kopii lub odpisie w tradycyjnym tego słowa znaczeniu. W świecie elektronicznym nie istnieje pojęcie oryginału i jego kopii. Można ewentualnie wskazać na „pierwszy zapis czynności”. Mimo zwielokrotnienia protokołu elektronicznego, każdy jego egzemplarz traktować należy na

równi z oryginałem ze wszystkimi tego konsekwencjami na gruncie procedury cywilnej. Stąd szczegółowego uregulowania wymagają czynności udostępniania takiego zapisu. Regulacja taka zostanie dokonana przez zmianę rozporządzenia – Regulamin urzędowania sądów powszechnych.

Jednak ustawowego uregulowania wymagała podstawowa kwestia – to jest czy i w jakim zakresie zapis protokołu elektronicznego powinien być wydawany stronom. Ze względu na konieczność zapewnienia ochrony wizerunku osób biorących udział w postępowaniu wyłączona została możliwość otrzymania przez strony i uczestników postępowania zapisu obrazu, jeżeli przebieg posiedzenia został utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk (projektowany art. 9 § 2 k.p.c.). Oznacza to, że nie będzie możliwe wydawanie zapisu wizyjnego, a możliwe będzie jedynie wydanie zapisu dźwięku. Jest to wystarczające w większości wypadków do umożliwienia stronom posługiwania się protokołem elektronicznym w celach procesowych, a jednocześnie ułatwia ochronę wizerunku osób występujących przed sądem. Zapoznanie się z zapisem obrazu możliwe będzie, w razie potrzeby, w siedzibie sądu lub, w przyszłości, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, jednak bez możliwości kopiowania zapisu.

Zmianę analogiczną do regulacji zaproponowanych w projektowanym art. 9 § 2 k.p.c. wprowadza się w art. 525, regulującym dostęp do akt sprawy w postępowaniu nieprocesowym. W tym przypadku możliwość otrzymania zapisu dźwięku będą mieli uczestnicy postępowania oraz każdy, kto potrzebę otrzymania takiego zapisu dostatecznie usprawiedliwi.

Nowy sposób rejestracji przebiegu rozprawy z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wymaga rozwiązania problemów wynikających z potrzeby zapewnienia powszechności dostępu do protokołu elektronicznego, w tym także osób wykluczonych cyfrowo. Zagadnienia te nie powinny być przedmiotem rozwiązań normatywnych w ustawie rangi kodeksowej regulującej postępowanie cywilne. W związku z tym ich uregulowanie odbędzie się przez zmianę rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych oraz odpowiednie przepisy rozporządzenia wydanego na podstawie proponowanego art. 159 § 5. Planowane udostępnianie zapisu przebiegu posiedzenia w formie audio-video za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie oznacza rezygnacji z innych form udostępniania tego zapisu, czyli na mniej zaawansowanych technologicznie nośnikach w postaci płyt CD. Pozwoli to osobom nieposługującym się technologiami informatycznymi na odtwarzanie zapisu przebiegu

rozprawy za pomocą powszechnie dostępnych urządzeń audio. Osobom, które nie posługują się nawet takimi urządzeniami lub nie mają do nich dostępu umożliwiające zostanie odtworzenie nagrań w siedzibach sądów lub – w przypadku osadzonych – w zakładach karnych.

W projektowanej ustawie zostało jednoznacznie rozstrzygnięte, że zasadą będzie sporządzanie protokołu elektronicznego (proponowany art. 157 § 1 k.p.c.). Jednak będzie to zależne od stopnia wyposażenia poszczególnych sądów w odpowiednią aparaturę. Takie rozwiązanie podyktowane jest niedostatecznym wyposażaniem wszystkich sądowych sal w odpowiedni sprzęt i oprogramowanie. W sądach posiadających odpowiednią infrastrukturę techniczną sporządzanie elektronicznego protokołu będzie zasadą. Należy zaznaczyć, że aby zapewnić ciągłość procedowania, niezbędne jest stworzenie spójnego systemu dla sądów pierwszej i drugiej instancji. Sądy apelacyjne oraz sądy okręgowe w pierwszym rzędzie powinny zostać wyposażone w odpowiednią infrastrukturę techniczną, aby uniknąć sytuacji, w której sąd odwoławczy, zapoznając się z aktami sprawy zawierającymi elektroniczny protokół, nie będzie dysponował środkami umożliwiającymi zapoznanie się z jego treścią.

Rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do sporządzania protokołów elektronicznych oraz sposób przeprowadzenia identyfikacji osób je sporządzających, a także przechowywania elektronicznych protokołów określi Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia wydanego na podstawie delegacji z art. 158 § 5 k.p.c. Rozporządzenie to określi rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku, sposób sporządzania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz sposób identyfikacji osób je sporządzających, jak również sposób udostępniania oraz przechowywania takich zapisów z uwzględnieniem wymagań dla systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych określonych w odrębnych przepisach, aby zapewnić stronom możliwość dostępu do zapisu i zapoznania się z nim.

Również w tym samym rozporządzeniu zostanie uregulowana procedura dodawania tzw. adnotacji do sporządzonego protokołu elektronicznego. Adnotacje te będą miały charakter wyłącznie czynności materialno-technicznej i będą służyły usprawnieniu posługiwania się protokołem elektronicznym. Ich celem będzie wskazanie poszczególnych etapów przeprowadzania czynności, aby zapewnić efektywniejszą i szybszą pracę z protokołem elektronicznym. Chcąc wyszukać konkretny fragment danej czynności, nie trzeba będzie odtwarzać całego zapisu. Wystarczające będzie odszukanie stosowanej adnotacji zsynchronizowanej z zapisem, wskazującej na dany fragment. Ponadto

w adnotacjach będą umieszczane również inne istotne okoliczności, w szczególności informacje o stawiennictwie stron, o dopuszczonych dowodach w sprawie, czy dowód został przeprowadzony, odroczeniu rozprawy czy też o wydanych orzeczeniach i zarządzeniach.

Jednocześnie protokolant sporządzał będzie skrócony zapis pisemny przebiegu posiedzenia ograniczony do oznaczenia sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwisk sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz oznaczenia sprawy i wzmianki co do jawności, a także treści rozstrzygnięcia, jeżeli sporządzenie odrębnej sentencji orzeczenia nie jest wymagane. Ponadto protokół sporządzony pisemnie powinien zawierać wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na posiedzeniu oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone, a także czynności stron wpływające na rozstrzygnięcie sądu (ugoda, zrzeczenie się roszczenia, uznanie powództwa, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu) oraz inne czynności stron, które według szczególnych przepisów ustawy powinny być wciągnięte, wpisane, przyjęte, złożone, zgłoszone lub wniesione do protokołu. Te ostatnie czynności stron to np. ustne udzielenie pełnomocnictwa (art. 89 § 2 k.p.c.), zwrócenie uwagi sądu na uchybienie przepisom postępowania (art. 162 k.p.c.), ustny wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku (art. 505⁸ § 1 k.p.c.), oświadczenie o zrzeczeniu się prawa do wniesienia apelacji (art. 505⁸ § 3 k.p.c.), ustne zgłoszenie treści pism procesowych (art. 466 k.p.c., art. 477⁹ § 5 k.p.c., art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.), ustne oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 641 k.p.c.), protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu (art. 651 k.p.c.). Powyższe oznacza, że w razie sporządzenia protokołu elektronicznego wyłączone jest zapisywanie w protokole sporządzonym pisemnie przebiegu czynności dowodowych, a także wszelkich innych wniosków, oświadczeń czy wywodów stron i innych uczestników postępowania oraz sądu, niż te, których wpisanie jest dopuszczalne na podstawie art. 158 § 1 k.p.c.

Protokół w formie pisemnej podpisany będzie, tak jak obecnie, przez przewodniczącego i protokolanta. Natomiast protokół elektroniczny będzie utrwalany w sposób gwarantujący identyfikację osoby sporządzającej go oraz rozpoznawalność jakiegokolwiek jego późniejszej zmiany.

Zapewnienie pełnej funkcjonalności systemu oraz efektywności wykorzystania elektronicznego protokołu pozostaje w ścisłej korelacji z potrzebą dokonywania transkrypcji (pisemnego przekładu) zapisu, która jest niezwykle pracochłonną czynnością i stanowić będzie dodatkowe obciążenie dla protokolanta. Natomiast stronom może ona umożliwić

podejmowanie działań mających na celu przedłużenie postępowania. Zgodnie z proponowanym art. 158 § 4 k.p.c., jeżeli będzie to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie, prezes sądu na wniosek przewodniczącego może zarządzić sporządzenie transkrypcji odpowiedniej części protokołu elektronicznego. Transkrypcja będzie stanowić załącznik do protokołu elektronicznego. Będzie ona czynnością o charakterze materialno-technicznym. Nie należy utożsamiać jej z protokołem, którym wciąż pozostawać będzie sporządzony zapis dźwięku albo dźwięku i obrazu. W związku z tym w stosunku do pisemnego przekładu nie znajdą zastosowania przepisy dotyczące protokołów, w szczególności nie będzie on podlegał sprostowaniu lub uzupełnieniu. Transkrypcja elektronicznego protokołu będzie dokonywana tylko w sytuacjach wyjątkowych dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie oraz będzie dotyczyła tylko i wyłącznie stosownych fragmentów. Ponadto, mimo dokonania transkrypcji, protokołem pozostanie wciąż zapis audio lub audio-wideo, a transkrypcja stanowić będzie jedynie załącznik. Oczywiście zarówno strony, jak i skład orzekający, będą mogły sporządzać notatki na własne potrzeby, a także powoływać się na nie w toku postępowania. Jednakże osoba posługująca się taką notatką będzie odpowiadać za jej zgodność z zapisem z posiedzenia. Notować będzie można podczas utrwalania czynności protokołowanych. Notatki nie będą miały jednak charakteru urzędowego, ale autentyczność treści w nich zawartych (np. jeśli przytaczano by przebieg rozprawy w pismach sądowych lub procesowych) mogłyby być w każdej chwili zweryfikowana poprzez porównanie zapisu pisemnego dokonanego przez stronę lub sędziego z elektronicznym protokołem (nagraniami audio-wideo) znajdującym się w aktach sprawy. Transkrypcja w postaci notatek obejmujących krótkie, kilkudzaniowe wypowiedzi nie powinna być uciążliwa dla sędziów czy stron, ich pełnomocników i innych osób. Takie rozwiązanie pozwoli zachować wygodę pracy sędziego, jednocześnie ograniczając koszty transkrypcji jedynie do niezbędnych przypadków. Wykluczy ponadto różną sytuację sądu i pełnomocników w tym zakresie.

Przyjęcie takiej konstrukcji w przypadku transkrypcji stanowi kompromis pomiędzy dążeniem do zapewnienia ekonomiki postępowania i ułatwienia procedowania sądowi a nakładem pracy związanym z dokonaniem transkrypcji. Przy obecnym poziomie rozwoju techniki są już do dyspozycji urządzenia, dzięki którym znalezienie nagranych fragmentów wypowiedzi osoby słuchanej lub oglądanej podczas rozprawy/czynności protokołowanej niekoniecznie wymaga obejrzenia (przesłuchania) całości protokołu elektronicznego (a więc nagrania audio lub audio-wideo). Na zasadzie podobnej do przejrzania tradycyjnego

pisemnego protokołu możliwe jest przejrzanie elektronicznego protokołu wraz z zsynchronizowanymi z nim adnotacjami po to, by znaleźć wypowiedzi danej osoby lub jej fragment. Aktualnie każdy program do odtwarzania plików audio lub audio-wideo umożliwia przesuwanie treści w obydwie strony, na ogół przy różnych prędkościach wybieranych przez użytkownika, a także posiada funkcję pauzy.

Projektowany akt uchyla art. 159 k.p.c., gdyż nie ma już uzasadnienia dla nagrywania przebiegu czynności protokołowanej i sporządzania tradycyjnego protokołu, jak i sporządzania protokołu metodą stenograficzną.

Wyłączenie instytucji sprostowania protokołu (art. 160 k.p.c.) w przypadku protokołu elektronicznego stanowi naturalną konsekwencję przyjętych rozwiązań. Instytucja sprostowania protokołu nie spełniłaby w tym przypadku swojej funkcji z uwagi na to, że zapis audio lub audio-wideo stanowi wierne odzwierciedlenie przebiegu dokonanych czynności procesowych. Może być natomiast przydatna instytucja uzupełnienia protokołu, np. w razie przerwania zapisu lub zapisu nieczytelnego.

Nowe brzmienie § 1 w art. 238, według którego protokół sporządzony zgodnie z art. 157 § 1¹ k.p.c. (czyli protokół sporządzony wyłącznie pisemnie), zawierający przebieg postępowania dowodowego przed sędzią wyznaczonym lub przed sądem wezwanym, podpisują, oprócz sędziego i protokolanta, także osoby przesłuchane oraz strony, jeżeli są obecne, spowodowane jest zbędnością podpisywania przez osoby przesłuchane oraz strony z czynności przed sędzią wyznaczonym lub sądem wezwanym protokołu spisanego zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 158 § 1 – skoro przebieg czynności został utrwalony w formie protokołu elektronicznego. Odpowiedniej zmiany dokonano w treści art. 273 § 1, zgodnie z którym zeznania świadka będą odczytywane, tylko jeżeli nie sporządzono protokołu elektronicznego.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Cel wprowadzenia ustawy

Celem proponowanej regulacji jest usprawnienie postępowania sądowego przez zastosowanie nowoczesnych technik zapisu przebiegu czynności sądowych, jako jednego z obszarów unowocześniania procedur sądowych przez umożliwienie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w postępowaniu przed sądami powszechnymi.

Właściwe utrwalenie czynności procesowej jest niezbędne do jej należytego udokumentowania w aktach sprawy oraz do oceny prawidłowości przeprowadzonego postępowania, zwłaszcza w ramach postępowania odwoławczego lub wywołanego wskutek wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Zastąpienie tradycyjnej formy utrwalania czynności procesowych poprzez wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych jest na obecnym poziomie rozwoju technologicznego i społecznego nie tylko możliwe, ale przede wszystkim niezbędne.

Technologie cyfrowe rejestrujące dźwięk lub dźwięk i obraz pozwalają na utrwalenie własnych sformułowań uczestników postępowania, niewystylizowanych przez inną osobę, bez zniekształcania wypowiedzi. Zapis audio-video daje lepsze podstawy do oceny materiału dowodowego i kontroli instancyjnej niż tradycyjny protokół. Wiarygodność protokołu elektronicznego pozwala na uproszczenie zasad pisemnego utrwalania tych czynności sądowych, z których sporządzany jest zapis audio lub audio-video. W takiej sytuacji protokół pisemny powinien ograniczać się do wskazania, gdzie i kiedy czynność miała miejsce i kto w niej uczestniczył oraz niektórych oświadczeń procesowych stron i rozstrzygnięć sądu.

Zaproponowane w projekcie ustawy rozwiązania uwzględniają wnioski wynikające z projektu badawczego pod nazwą „Elektroniczny Sąd: administracja sądowa w oparciu o technologie informatyczne” (e-Court), w którym Ministerstwo Sprawiedliwości uczestniczyło między innymi z Ministerstwem Sprawiedliwości Włoch, Uniwersytetem w Amsterdamie i Uniwersytetem Paul’a Sabatier w Tuluzie. Głównym celem projektu było stworzenie instrumentów służących harmonizacji systemów informatycznych używanych w krajach członkowskich Unii Europejskiej dla umożliwienia automatycznej wymiany danych między tymi systemami, a także umożliwieniu obywatelom Unii dostępu do publicznej informacji sądowej poprzez portal internetowy. Rozwiązania, których prototyp powstał w ramach projektu, dotyczyły gromadzenia i archiwizacji multimedialnego zapisu

czynności sądowych oraz przeszukiwania zgromadzonych danych przez uprawnione podmioty, przy użyciu języków używanych w poszczególnych krajach.

Prototyp systemu e-Court był wdrożony i testowany w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu. Eksperyment obejmował rejestrację przebiegu rozprawy, sporządzanie adnotacji, a także transkrypcji. Projekt e-Court w zakresie multimedialnego zapisu przebiegu rozprawy polegał na nagraniu zapisu multimedialnego autentycznych rozpraw sądowych, transkrypcji, czyli sporządzeniu na tej podstawie zapisu tekstowego, a następnie synchronizacji tekstu z obrazem i dźwiękiem.

Wyniki projektu e-Court wskazują, że rozprawa prowadzona przy użyciu zapisu audio-video trwa około 1/3 krócej niż taka sama rozprawa protokołowana tradycyjnie przez dobrze wyszkolonych protokolantów, sprawnie posługujących się metodą pisania bezwzrokowego przy użyciu klawiatury komputerowej. Natomiast sporządzenie transkrypcji 1 godziny zapisu audio-video czynności sądowej zajmuje protokolantowi średnio 4 godziny. Stąd upowszechnienie zapisu audio-video, obok należytego udokumentowania przebiegu rozprawy, przyspieszy procedowanie na rozprawach, pozwoli na lepsze wykorzystanie istniejących sal rozpraw bez potrzeby zwiększania ich ilości, zwiększy czas, który sędziowie mogą poświęcić na nie mniej istotne niż rozprawa czynności związane z rozpoznawanymi sprawami. Czasochłonność sporządzania transkrypcji i związane z tym koszty pozwalają na wniosek, że wprowadzenie zapisu audio-wideo nie może być połączone z obowiązkiem transkrypcji, ponieważ obciążenie protokolantów pracą związaną ze sporządzeniem transkrypcji zapisu rozprawy wzrosłoby kilkukrotnie.

2. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje ustawa

Projekt oddziałuje na sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy i na uczestników postępowań sądowych.

3. Konsultacje

Projekt został przedstawiony w celu wydania opinii Sądowi Najwyższemu, Krajowej Radzie Sądownictwa, Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, samorządom zawodów prawniczych – Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Krajowej Radzie Komorniczej, a ponadto Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia”, Stowarzyszeniu Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej i Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Prezesom Sądów Apelacyjnych z prośbą o przekazanie projektu podległym

sądom i przesłanie zbiorczej opinii lub zestawienia zgłoszonych uwag. Dotychczas przedstawione zostały opinie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz z większości sądów apelacyjnych. W pozytywnej co do zasady opinii przekazanej przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego sporządzonej przez profesora Jacka Gołaczyńskiego przedstawiono zastrzeżenia do proponowanego w przedstawionym do konsultacji projekcie ustawy wprowadzenia dwóch nowych pojęć, to jest protokołu elektronicznego oraz związanego z nim protokołu skróconego. Wskazano, że wprowadzenie „protokołem elektronicznym” określa się w doktrynie metodę utrwalania przebiegu posiedzenia wprowadzaną w projekcie ustawy, ale nie jest to termin w pełni adekwatny, gdyż odnosi się do protokołu stanowiącego zapis audio lub audio-video, niebędący jednak nową formą protokołu jako szczególnego składnika akt sądowych. Ponadto wskazano również na komplikacje w wykładni innych przepisów kodeksu postępowania cywilnego w związku z występowaniem w ustawie trzech pojęć odnoszących się do instytucji protokołu.

Uwagi te zostały uwzględnione w taki sposób, że pozostano przy dotychczas funkcjonującym jednolitym pojęciu protokołu, formułując w projekcie w nowy sposób przepisy art. 157 § 1 i § 1¹ oraz w konsekwencji wprowadzając odpowiednie zmiany w art. 158 § 1 – 4, art. 160 § 2 i art. 238 § 1. Równocześnie zachowane zostało uregulowanie, z którego wynika, że sporządzenie protokołu elektronicznego jest obowiązkowe, jeżeli nie uniemożliwią tego względy techniczne.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka przedstawiła pozytywną opinię o projekcie, wskazując jednak na konieczność rozwiązania niektórych problemów wynikających z proponowanych regulacji, to jest zapewnienia powszechności dostępu do protokołu elektronicznego, w tym osób niepełnosprawnych oraz wykluczonych cyfrowo, zapewnienia neutralności technologicznej zastosowanych rozwiązań technicznych oraz dostępu mediów do akt sprawy. Te same problemy przedstawiane były również w niektórych opiniach sędziów przekazanych przez prezesów sądów apelacyjnych. Jednak zagadnienia te nie są przedmiotem proponowanych w ustawie rozwiązań normatywnych, a ich rozwiązanie odbędzie się przez zmianę Regulaminu urzędowania sądów powszechnych oraz odpowiednie przepisy rozporządzenia wydanego na podstawie proponowanego art. 158 § 5.

Na skutek uwzględnienia uwag sędziów przesłanych przez prezesów sądów apelacyjnych (uwagi sędziów apelacji katowickiej, lubelskiej i warszawskiej) wprowadzono w razie sporządzenia protokołu elektronicznego możliwość zapisania w pisemnym protokole

innych czynności stron, które według szczególnych przepisów ustawy powinny być wciągnięte, wpisane, przyjęte, złożone, zgłoszone lub wniesione do protokołu (art. 158 § 1).

W uwzględnieniu zastrzeżeń sędziów apelacji katowickiej i łódzkiej co do możliwości ułatwionego naruszenia prawa do wizerunku osób biorących udział w czynnościach sądowych i co do konieczności ustawowego rozstrzygnięcia tego zagadnienia wyłączona została możliwość wydawania stronom i innym uczestnikom postępowania zapisu obrazu w razie utrwalenia przebiegu posiedzenia za pomocą urządzenia zapisującego obraz i dźwięk (art. 9 § 2).

W uwzględnieniu uwag sędziów apelacji lubelskiej uzupełnione zostało uzasadnienie projektu w części dotyczącej art. 238 § 1.

Uwzględnione zostało zastrzeżenie sędziów apelacji gdańskiej co do tego, że w art. 158 § 5 w treści upoważnienia ustawowego użyte zostało pojęcie adnotacji, bez jego zdefiniowania w ustawie. Pojęcie to zostało wyeliminowane z treści przepisu, ponieważ ma charakter techniczny i dotyczy sposobu sporządzania protokołu elektronicznego. Nie powinno być więc przedmiotem regulacji kodeksowej. Może być natomiast zdefiniowane i używane w rozporządzeniu wykonawczym, skoro rozporządzenie ma regulować sposób sporządzania protokołu. W treści upoważnienia ustawowego zastąpiono również pojęcie zasad sporządzania protokołu pojęciem sposobu sporządzania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku.

Nie uwzględniono zastrzeżenia sędziów apelacji lubelskiej, wyrażających obawę co do zbyt nieostrego sformułowania przesłanki zarządzenia przez prezesa sądu pisemnego przekładu protokołu elektronicznego, szczególnie w kontekście pojęcia „prawidłowości orzekania” w razie podjęcia przez prezesa decyzji odmownej, która stałaby się podstawą zarzutu środka odwoławczego od orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Obawa ta jest nieuzasadniona, ponieważ zarządzenie prezesa może być wydane wyłącznie na wniosek przewodniczącego, ale nigdy na wniosek strony. Nie może być zatem w zasadzie podstawą skutecznego zarzutu środka odwoławczego. Strona, jeżeli będzie potrzebować transkrypcji pisemnej, może na własne potrzeby ją sporządzić, korzystając z otrzymanego zapisu dźwiękowego. Natomiast zarządzenie przez prezesa przekładu protokołu elektronicznego ma służyć zapewnieniu prawidłowości orzekania przez sąd (sędziego) jako działanie w sferze organizacji pracy sądu i przebiegu postępowania. Racjonalne korzystanie z tego środka wymaga podejmowania decyzji na odpowiednim szczeblu zarządzania pracą sądu, stąd nie

zostały uwzględnione uwagi zgłaszane przez sędziów kilku apelacji (katowickiej, krakowskiej, wrocławskiej, rzeszowskiej, warszawskiej, szczecińskiej), aby decyzja o sporządzeniu przekładu protokołu elektronicznego podejmowana była przez przewodniczących rozprawy, przewodniczących wydziałów lub sędziów sprawozdawców.

Nie uwzględniono uwagi sędziów apelacji lubelskiej o zbędności wprowadzenia § 2 w art. 160, z tym że omyłkowe wyłączenie uzupełnienia protokołu elektronicznego zastąpiono prawidłowym i wynikającym z brzmienia uzasadnienia projektu ustawy wyłączeniem sprostowania protokołu elektronicznego.

Pozostałe uwagi przekazane przez prezesów sądów apelacyjnych nie dotyczyły zasadniczo szczegółów proponowanych rozwiązań normatywnych, lecz samej idei, potrzeby i możliwości wprowadzenia protokołu elektronicznego. Obok opinii pozytywnych przedstawione zostały opinie kwestionujące potrzebę oraz możliwość wprowadzenia takiego protokołu ze względów finansowych i organizacyjnych, dotyczących przede wszystkim organizacji postępowania sądowego, jak i ze względu na nieprzygotowanie znacznej części społeczeństwa do posługiwania się nowoczesnymi technologiami. Uwagi te, których przyjęcie oznaczałoby w rezultacie rezygnację z projektu, nie zostały uwzględnione z przyczyn przedstawionych we wstępnej części uzasadnienia projektu ustawy.

Projekt ustawy został udostępniony, stosownie do brzmienia art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.), za pośrednictwem Internetu na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości, która – zgodnie z § 9 ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej (Dz. U. Nr 10, poz. 68) – jest jednocześnie stroną podmiotową Biuletynu Informacji Publicznej.

Zainteresowania pracami nad projektem na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa nie zgłoszono.

4. Skutki społeczno-gospodarcze oraz finansowe

Obecnie sądy nie są wyposażone w rozwiązania technologiczne umożliwiające korzystanie z protokołu elektronicznego, za wyjątkiem 65 sądów, w których pojedyncze sale wyposażone są w sprzęt do przeprowadzania wideokonferencji. Sprzęt ten, po odpowiednim uzupełnieniu i dodaniu oprogramowania, może służyć także do sporządzania protokołu elektronicznego.

Dostępne rozwiązania służące do rejestracji przekazu wizyjno-fonicznego charakteryzują się zróżnicowaną strukturą techniczną, wielkością i możliwościami użytkowymi. Założono, że do wizyjnej i fonicznej rejestracji przebiegu posiedzeń sądowych zastosowane zostaną systemy opierające się na cyfrowej rejestracji sygnału. Koszty zakupu i użytkowania zestawów są konsekwencją przyjętego rozwiązania formalno-prawnego nadającemu nagraniu znaczenie protokołu elektronicznego w procedurze sądowej. W związku z tym uwzględnić należy również koszty archiwizacji i udostępniania nagrań. W niektórych przypadkach konieczne będzie dostosowanie sal rozpraw do instalacji odpowiednich urządzeń elektronicznych. Uwzględnione muszą zostać także takie elementy, jak wielkość składu sędziowskiego, liczba osób zasiadających na ławach dla stron, co ma związek z wielkością sali rozpraw. Zależy od tego nie tylko długość tras kablowych, ale i ilość potrzebnych mikrofonów zapewniających możliwość swobodnych wypowiedzi.

Planowane jest wykorzystanie systemu nagrywania opartego o elementy telewizji przemysłowej. Jako podstawowe elementy tego systemu należy wyróżnić:

Lp.	Nazwa urządzenia	Szacunkowe koszty w zł
1.	Kamera kolorowa o rozdzielczości co najmniej 460 linii TV (PAL), o powiększeniu optycznym min. 10x, posiadająca możliwość obsługiwaną przez protokolanta sądowego – 3 szt.	9 000,00
2.	Rejestrator cyfrowy pozwalający na rejestrację w czasie rzeczywistym na poziomie CIF lub D1 oraz zarządzanie z poziomu sieci LAN, posiadający system dysków w układzie RAID gwarantujący ciągłość zapisu i odczytu nagrań, możliwość podłączenia kamery dokumentowej, jako jednego ze źródeł sygnału wideo.	30 000,00
3.	Mikrofony zasilane za pośrednictwem kabla sygnałowego, montowane w sposób trwały – ilość uzależniona jest od ilości osób składu sędziowskie i stron procesu (cena określona średnio na salę).	4 000,00
4.	Pozostałe elementy techniczne (miksery, splitter, switch, zestawy montażowe urządzeń itp.)	7 000,00
5.	Kamera dokumentowa do prezentacji dowodów	3 000,00
	RAZEM	53 000,00

Inne koszty, to jest koszty oprogramowania, instalacji urządzeń, w tym w niektórych przypadkach połączonych z przeróbkami sal rozpraw, szkoleń pracowników, oszacowano na kwotę 10 000 zł. Na dzień 30 czerwca 2009 r. w sądach było 4381 sal rozpraw. Biorąc pod uwagę z jednej strony ograniczenie ilości sal rozpraw w związku z wprowadzanymi zmianami organizacyjnymi sądownictwa, a z drugiej strony wprowadzenie systemu elastycznego

zarządzania salami rozpraw, umożliwiającego lepsze ich wykorzystanie, dostosowane do rejestracji przebiegu posiedzeń w systemie audio-video, powinno być około 4.000 sal rozpraw, co oznaczałoby potrzebę wydatkowania 252 mln zł. Jeżeli uwzględnić, że w 65 salach dostosowanych obecnie do przeprowadzania wideokonferencji koszty przystosowania do nagrywania w systemie protokołu elektronicznego będą zmniejszone o około ½ (2 047 500 zł), można oszacować, że wdrożenie rozwiązań technologicznych umożliwiających pełne i obowiązkowe korzystanie z protokołu elektronicznego przez wszystkie sądy wymaga poniesienia wydatków z budżetu państwa w wysokości około 250 mln zł. Jednak projektowane przepisy ustawy, uzależniające utrwalanie przebiegu posiedzenia od względów technicznych, pozwalają na stopniowe rozszerzanie stosowania protokołu elektronicznego, co umożliwia stopniowe wyposażanie sal sądowych w potrzebne urządzenia i instalacje. W związku z tym w pierwszym roku po wejściu w życie ustawy, to jest w roku 2010, wydatki wyniosą 40 mln zł, a w ciągu kolejnych dwóch lat – 210 mln zł. Planowane jest wdrażanie protokołu elektronicznego jednocześnie na całych obszarach poszczególnych apelacji. W roku 2010 poniesione byłyby wydatki związane z wdrożeniem projektu w dwóch apelacjach, w roku 2011 w czterech kolejnych apelacjach, a w roku 2012 w pięciu następnych apelacjach.

Środki na cele związane z realizacją ustawy w 2010 r. w kwocie 40 mln zł zostały zaplanowane w ustawie budżetowej na 2010 r. w części 15 – Sądy powszechne.

Należy zaznaczyć, że wprowadzenie protokołu elektronicznego, szczególnie w powiązaniu z wprowadzoną już wcześniej możliwością przeprowadzania dowodów na odległość, pozwoli w przyszłości (po odpowiednim wyposażeniu zakładów karnych albo przez wykorzystanie sprzętu, w który wyposażone zostaną najbliższe sądy) na uzyskanie istotnych oszczędności w wydatkach więziennictwa, ponieważ możliwa będzie rezygnacja z dowożenia osadzonych, występujących w sprawach cywilnych jako strony lub świadkowie, w celu ich wysłuchania lub przeprowadzenia dowodów, do odległych sądów prowadzących postępowanie.

W zakresie skutków społecznych istotne będzie poprawienie sprawności postępowania sądowego, a także umożliwienie skupienia się sędziego i uczestników postępowania na przebiegu czynności bez zbędnych przerw w celu formułowania i kontrolowania protokołu pisemnego. Korzystnie zostanie zmieniony obraz przebiegu posiedzeń sądowych, co wpłynie na poprawę społecznego obrazu sądów i podwyższenie zaufania do wymiaru sprawiedliwości.

Projekt nie wpłynie na rynek pracy.

Regulacja nie wpłynie bezpośrednio na konkurencyjność gospodarki. Jednakże wynikające z projektu przyspieszenie procedur zmierzających do skutecznego dochodzenia należności może przyczynić się do podwyższenia konkurencyjności gospodarki.

Projektowana ustawa nie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny.

5. Zgodność projektu z prawem Unii Europejskiej

Materia projektu leży poza zakresem spraw regulowanych przez prawo Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach dotyczących sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.

Minister Spraw Zagranicznych

DPUE-920-56-08-10/ma/1

Min. RS/op/97/MA/2010

dot.: RM-10-6-10 z 18.01.2010 r.

Warszawa, dnia 20 stycznia 2010 r.

Pan Maciej Berek
Sekretarz Rady Ministrów

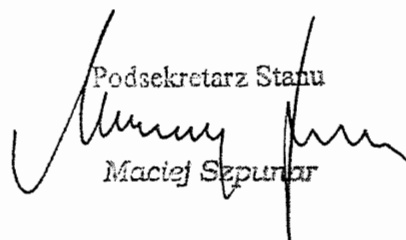
opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego wyrażona na podstawie art. 13 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 z późn. zm.) przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przedłożonym projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Projekt nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem

Podsekretarz Stanu

Maciej Sepulchur

Do wiadomości:

Pan Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia2010 r.

w sprawie zapisu dźwięku lub obrazu i dźwięku

Na podstawie art. 158 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 206, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego;
- 2) sposób sporządzania zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego;
- 3) sposób identyfikacji osób sporządzających zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego;

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845, z 2008 r. Nr 59, poz. 367, Nr 96, poz. 609 i 619, Nr 110, poz. 706, Nr 116, poz. 731, Nr 119, poz. 772, Nr 120, poz. 779, Nr 122, poz. 796, Nr 171, poz. 1056, Nr 220, poz. 1431, Nr 228, poz. 1507, Nr 231, poz. 1547 i Nr 234, poz. 1571 oraz z 2009 r. Nr 26, poz. 156, Nr 67, poz. 571, Nr 69, poz. 592 i poz. 593, Nr 131, poz. 1075 i Nr 179, poz. 1395.

4) sposób udostępniania oraz przechowywania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego.

§ 2. Ilekroć w niniejszym rozporządzeniu jest mowa o:

1) informatycznym nośniku danych - rozumie się przez to informatyczny nośnik danych w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. Nr 64, poz. 565, z późn. zm.²⁾);

2) bezpiecznym podpisie elektronicznym - rozumie się przez to bezpieczny podpis elektroniczny w rozumieniu ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450, z późn. zm.³⁾);

3) metadanych - rozumie się przez to zestaw usystematyzowanych informacji opisujących zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, logicznie powiązanych z tym zapisem i trwale z nim połączonych, ułatwiających jego przeszukiwanie, kontrolę, zrozumienie i długotrwałe przechowanie oraz zarządzanie;

4) adnotacjach - rozumie się przez to metadane, trwale połączone z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, sporządzane przez protokolanta pod kierunkiem przewodniczącego, zawierające krótkie wzmianki dotyczące przebiegu posiedzenia jawnego z oznaczeniem dokładnego czasu dokonania czynności procesowej lub zaistnienia innego zdarzenia. W szczególności mogą one zawierać wzmianki dotyczące wniosków i twierdzeń stron, wyników postępowania dowodowego, wydanych zarządzeń oraz czynności stron wpływających na rozstrzygnięcie sądu;

5) systemie teleinformatycznym - rozumie się przez to system teleinformatyczny w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. Nr 144, poz. 1204, z późn. zm.⁴⁾);

6) repozytorium - rozumie się przez to część systemu teleinformatycznego przeznaczoną do przechowywania i udostępniania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku;

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 12, poz. 65; Nr 73, poz. 501; z 2008 r. Nr 127, poz. 817 oraz z 2009 r. Nr 157, poz. 1241.

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 217, poz. 2125; z 2003 r. Nr 124, poz. 1152; z 2004 r. Nr 96, poz. 959; z 2005 r. 64, poz. 565; z 2006 r. Nr 145, poz. 1050 oraz z 2009 r. Nr 18, poz. 97.

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 173, poz. 1808, z 2007 r. Nr 50, poz. 331, z 2008 r. Nr 171, poz. 1056 i Nr 216, poz. 1371 oraz z 2009 r. Nr 201, poz. 1540.

7) zmianie - rozumie się przez to modyfikacje zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego.

§ 3. 1. Utrwalenie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego następuje za pomocą urządzeń i środków technicznych wykorzystujących technikę cyfrową, pozwalających na utrwalenie tego zapisu na informatycznym nośniku danych.

2. Urządzenia, środki techniczne i informatyczne nośniki danych, o których mowa w ust. 1, zapewniają:

- 1) poufność i integralność zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku;
- 2) przenoszenie zapisu pomiędzy urządzeniami, środkami technicznymi i informatycznymi nośnikami danych;
- 3) zabezpieczenie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku, w szczególności przed utratą i zmianą;
- 4) odtworzenie zapisu także przy użyciu urządzeń i środków technicznych korygujących lub wzmacniających utwalony dźwięk lub obraz;
- 5) udostępnienie zapisu dźwięku na informatycznym nośniku danych.

§ 4. 1. Metadanymi, będącymi niezbędnymi elementami struktury utrwalonego zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego są:

- 1) identyfikator - jednoznaczny znacznik zapisu, który umożliwia jego identyfikację;
- 2) twórca - dane identyfikujące protokolanta sporządzającego zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego albo osobę upoważnioną do dokonania uprawnionej zmiany, z podaniem ich roli w procesie tworzenia lub akceptacji zapisu albo jego uprawnionej zmiany;
- 3) tytuł - nazwa nadana zapisowi, obejmująca także sygnaturę akt, a w przypadku dokonania uprawnionej zmiany - ujawniająca jej dokonanie;
- 4) data - data sporządzenia zapisu lub dokonania jego zmiany;
- 5) format - nazwa formatu albo formatów danych zastosowanego przy tworzeniu zapisu albo dokonaniu jego uprawnionej zmiany;
- 6) dostęp - określenie komu, na jakich zasadach i w jakim zakresie można udostępnić zapis;

7) typ - określenie podstawowego typu zapisu (np. dźwięk, obraz, obraz ruchomy) w oparciu o listę typów Dublin Core Metadata Initiative

8) adnotacje;

9) kwalifikacja - kategoria archiwalna, do jakiej należą akta sprawy, w której sporządzono zapis albo jego uprawnioną zmianę.

2. Dla każdego zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, podaje się wszystkie metadane określone w ust. 1.

3. Metadane są trwale połączone z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego w sposób gwarantujący rozpoznawalność ich zmiany.

4. Zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego utrwała się w sposób umożliwiający automatyczne wyodrębnienie zapisu oraz poszczególnych metadanych.

§ 5. Zapis przebiegu posiedzenia jawnego za pomocą urządzeń utrwalających dźwięk albo obraz i dźwięk sporządza się z zachowaniem minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych, określonych w przepisach odrębnych.

§ 6. Przed przystąpieniem do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant identyfikuje się w systemie teleinformatycznym za pomocą bezpiecznego podpisu elektronicznego.

§ 7. Jeżeli z przebiegu posiedzenia jawnego sporządza się zapis obrazu i dźwięku, protokolant w szczególności utrwała wizerunek uczestników posiedzenia dokonujących czynności procesowych.

§ 8. Protokolant wprowadza do systemu teleinformatycznego dane w postaci elektronicznej dotyczące oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwisk sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenie sprawy, wzmiankę co do jawności oraz metadane.

§ 9. Po zakończeniu utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant opatruje zapis bezpiecznym podpisem elektronicznym.

§ 10. Podpis, o którym mowa w § 6 i 9 gwarantuje identyfikację osoby sporządzającej zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego oraz rozpoznawalność dokonania jakiegokolwiek zmiany zapisu.

§ 11. 1. Utrwalony zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego wraz z odnoszącymi się do niego metadanymi przechowuje się w repozytorium.

2. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się sporządzanie kolejnych egzemplarzy zapisów łącznie z odnoszącymi się do nich metadanymi.

3. Utrwalony zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego wraz z odnoszącymi się do niego metadanymi przechowuje się przez okresy wymienione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie archiwizowania akt spraw sądowych (Dz. U. Nr 46, poz. 443), stosując właściwe zabezpieczenia przed dostępem osób postronnych, a także spełniając wymogi bezpieczeństwa, w szczególności przed utratą i zniszczeniem zapisów i metadanych.

4. Prezesi sądów przeprowadzają coroczne przeglądy zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego. Przeglądami objęte są próbki zapisów albo wszystkie zapisy utrwalone w okresie od poprzedniego przeglądu.

§ 12. 1. Zmian zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dla celów procesowych dokonuje upoważniony pracownik sądu na ujawnione w aktach sprawy żądanie przewodniczącego, przed którym odbywało się posiedzenie jawne, którego przebieg utrwalano za pomocą urządzeń utrwalających dźwięk albo obraz i dźwięk. Zmian dokonuje się na kolejnym egzemplarzu zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, pozostawiając w aktach sprawy pierwotny zapis i dołączając do nich zapis po dokonaniu uprawnionej zmiany.

2. Przewodniczący odnotowuje w aktach sprawy dokonanie zmiany. Opis zmiany, podpisany przez upoważnionego pracownika sądu jej dokonującego, wciąga się do akt sprawy.

3. Każda kolejna zmiana zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dokonywana jest na kolejnym egzemplarzu zapisu.

§ 13. 1. Dozwolone jest wyłącznie dokonywanie takich zmian zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, które są konieczne dla jego

prawidłowego odtworzenia, przechowywania lub udostępniania w szczególności dokonywane za pomocą urządzeń korygujących lub wzmacniających utrwalony dźwięk lub obraz

2. Zmiana nie może wpływać na treść utrwalonych czynności procesowych dokonanych podczas posiedzenia jawnego.

§ 14. Zmian zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dla celów jego przechowywania i udostępniania dokonuje się na wniosek upoważnionego pracownika sądu. Przepisy § 8 stosuje się.

§ 15. Do zapisów będących wynikiem zmiany zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego stosuje się przepisy § 4.

§ 16. 1. Zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego udostępnia się stronom i uczestnikom postępowania w budynku sądu.

2. Z akt sprawy wydaje się na informatycznym nośniku danych albo przesyła za pomocą systemu teleinformatycznego wyłącznie zapis dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego.

§ 17. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2010r.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia stanowi realizację upoważnienia ustawowego zawartego w art. 158 § 5 k.p.c.

Projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zapisów dźwięku lub obrazu i dźwięku określa:

- 1) rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego;
- 2) sposób sporządzania zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego;
- 3) sposób identyfikacji osób sporządzających zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego;
- 4) sposób udostępniania oraz przechowywania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego.

Utrwalenie zapisu przebiegu posiedzenia jawnego następuje za pomocą urządzeń i środków technicznych wykorzystujących technikę cyfrową, pozwalających na utrwalenie dźwięku albo obrazu i dźwięku na informatycznym nośniku danych. Urządzenia, środki techniczne i informatyczne nośniki danych muszą zapewniać: 1) poufność i integralność zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku; 2) przenoszenie zapisu pomiędzy urządzeniami, środkami technicznymi i informatycznymi nośnikami danych; 3) zabezpieczenie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku, w szczególności przed utratą i zmianą; 4) odtworzenie zapisu także przy użyciu urządzeń i środków technicznych korygujących lub wzmacniających utrwalony dźwięk lub obraz; 5) udostępnienie zapisu dźwięku na informatycznym nośniku danych.

Projekt rozporządzenia określa także sposób sporządzania zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, opatrywania go podpisem elektronicznym, udostępniania i przechowywania. Pod pojęciem „sposobu sporządzania” rozumie się, oprócz obowiązku nałożonego na protokolanta, dotyczącego utrwalenia wizerunku osób dokonujących czynności procesowych podczas posiedzenia jawnego (§ 7 ust. 2), dołączenie przez protokolanta metadanych do zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku, będącego dokumentem elektronicznym w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. Nr

64, poz. 565 z późn. zm.) i jednocześnie częścią akt sprawy. Definicja metadanych została zaczerpnięta (z modyfikacją - zastąpienie pojęcia „dokument” pojęciem „zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego”) z rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 października 2006 r. w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych (Dz. U. Nr 206, poz. 1517), wydanego na podstawie art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.). Stanowi ona, iż metadane to zestaw logicznie powiązanych z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego usystematyzowanych informacji opisujących ten zapis, ułatwiających jego wyszukiwanie, kontrolę, zrozumienie i długotrwałe przechowanie oraz zarządzanie. Obowiązek dołączania metadanych do dokumentów elektronicznych stanowiących materiały archiwalne przewiduje § 3 tego rozporządzenia. Natomiast zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie archiwizowania akt spraw sądowych (Dz. U. Nr 46, poz. 443), akta kategorii A po upływie okresu przechowywania w sądzie przekazuje się do właściwego archiwum państwowego. Należy zatem zadbać o to, by metadane były na bieżąco dodawane do zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku, a nie dopiero przed przekazaniem zapisów do archiwum państwowego.

Zestaw metadanych określonych w § 2 rozporządzenia w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych został poddany krytyce w literaturze (zob. S. Kotecka, M. Kutyłowski, *Archiwizacja dokumentów elektronicznych*, Prawo Nowych Technologii 2008 nr 2), z uwagi na niedopasowanie ich do specyfiki pism procesowych, sądowych i innych, właściwych dla sądownictwa. Podkreślić jednak należy, iż niezwykle trudno przygotować akt normatywny dotyczący dokumentów występujących we wszystkich podmiotach zobowiązanych do przekazywania ich do archiwów państwowych. Przedkładając niniejszy projekt rozporządzenia nie można dokonać zmiany zestawu metadanych, wymaganego przez archiwa państwowe. Istnieje jedynie możliwość rozszerzenia pakietu metadanych o te, które odpowiadają specyfice szeroko rozumianych dokumentów elektronicznych, mogących znaleźć się w aktach spraw sądowych. Metadanymi wymaganymi przez archiwa państwowe są:

- 1) identyfikator - jednoznaczny w danym zbiorze dokumentów znacznik dokumentu, który umożliwia jego identyfikację;
- 2) twórca - podmiot odpowiedzialny za treść dokumentu, z podaniem jego roli w procesie tworzenia lub akceptacji dokumentu;

- 3) tytuł - nazwa nadana dokumentowi;
- 4) data - data zdarzenia związanego z tworzeniem dokumentu;
- 5) format - nazwa formatu danych zastosowanego przy tworzeniu dokumentu;
- 6) dostęp - określenie komu, na jakich zasadach i w jakim zakresie można udostępnić dokument;
- 7) typ - określenie podstawowego typu dokumentu (np. tekst, dźwięk, obraz, obraz ruchomy, kolekcja) w oparciu o listę typów Dublin Core Metadata Initiative i jego ewentualne dookreślenie (np. prezentacja, faktura, ustawa, notatka, rozporządzenie, pismo).

W przedłożonym projekcie rozporządzenia występują te metadane, niemniej jednak zdecydowano się na niewielkie korekty ich definicji. Przykładowo, zamiast pojęcia „dokument”, kojarzącego się na gruncie procedury cywilnej ze środkiem dowodowym, używa się pojęcia „zapis”, jako „twórcę” określa się protokolanta albo osobę upoważnioną do dokonania uprawnionej zmiany, zdefiniowanej w niniejszym projekcie rozporządzenia. W rzeczywistości jednak zestaw metadanych wymagany przez archiwa państwowe nie ulega zmianie.

Do tego zestawu metadanych dodano adnotacje, zdefiniowane w niniejszym projekcie jako metadane trwale połączone z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, sporządzane przez protokolanta pod kierunkiem przewodniczącego, zawierające krótkie wzmianki dotyczące przebiegu posiedzenia jawnego, w szczególności na temat wniosków i twierdzeń stron, wyników postępowania dowodowego, wydanych zarządzeń oraz czynności stron wpływających na rozstrzygnięcie sądu, z oznaczeniem godziny, minuty i sekundy ich wystąpienia, umożliwiające wyszukiwanie konkretnego fragmentu zapisu. Dla każdego zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego podaje się wszystkie metadane określone w projekcie rozporządzenia, łącznie zatem z adnotacjami, które nie występują w rozporządzeniu w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych. Wymogiem wynikającym z tego rozporządzenia jest również utrwalenie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego w sposób umożliwiający automatyczne wyodrębnienie zapisu oraz poszczególnych metadanych.

Metadaną jest także kwalifikacja, czyli kategoria archiwalna, do jakiej należą akta sprawy, w której sporządzono zapis albo jego uprawnioną zmianę. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych stanowi, że kwalifikacja jest metadaną opcjonalnie

dodawaną do dokumentu elektronicznego. Z uwagi jednak na to, iż zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku (w postaci cyfrowej) z przebiegu posiedzenia jawnego jest częścią akt prowadzonych w postaci tradycyjnej, na papierze, projektodawcy zdecydowali, iż kwalifikacja powinna być metadaną obligatoryjnie oznaczającą zapis.

Dołączenie do zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego innych metadanych niż określone w § 4 ust. 1 nie może wpływać na zmianę wartości niezbędnych metadanych ani utrudniać ich automatycznego wyodrębniania. Wymóg ten jest odpowiednikiem § 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych.

Należy zdać sobie sprawę z tego, iż przechowywane i archiwizowane będą zapisy dźwięku lub obrazu, a zatem dokumenty elektroniczne w rozumieniu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, a nie informatyczne nośniki danych (np. płyty CD, płyty DVD). Stąd konieczność oznaczania samych zapisów dźwięku lub obrazu metadanymi, umożliwiającymi m. in. wyszukiwanie konkretnego zapisu w systemie teleinformatycznym, którego częścią jest repozytorium, pełniące funkcję przechowalni zapisów i „platformy” udostępniającej zapisy innym sądom, stronom czy uczestnikom postępowania (za pośrednictwem systemu teleinformatycznego).

Projektowane rozporządzenie nakłada dodatkowy wymóg, by metadane były trwale połączone z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego w sposób gwarantujący rozpoznawalność ich zmiany. W tym miejscu należy odnieść się do bezpiecznego podpisu elektronicznego, którym będzie opatrywany zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego. Zgodnie z definicją tego rodzaju podpisu, zawartą w art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. (Dz. U. Nr 130, poz. 1450 z późn. zm.), bezpieczny podpis elektroniczny to podpis elektroniczny (a zatem dane w postaci elektronicznej, które wraz z innymi danymi, do których zostały dołączone lub z którymi są logicznie powiązane, służą do identyfikacji osoby składającej podpis elektroniczny - art. 3 pkt 1 tej ustawy), który: a) jest przyporządkowany wyłącznie do osoby składającej ten podpis, b) jest sporządzany za pomocą podlegających wyłącznej kontroli osoby składającej podpis elektroniczny bezpiecznych urządzeń służących do składania podpisu elektronicznego i danych służących do składania podpisu elektronicznego, c) jest powiązany z danymi, do których został dołączony, w taki sposób, że jakakolwiek późniejsza zmiana tych danych jest rozpoznawalna. Bezpieczny podpis elektroniczny nie jest zatem gwarantem tego, iż zmiana (uprawniona bądź nieuprawniona)

opatrzonych nim danych elektronicznych nie zostanie dokonana, tylko iż dokonana zmiana zostanie rozpoznana, zauważona i to w zwykłym toku postępowania z zapisem dźwięku lub obrazu czy metadanymi, bez konieczności korzystania ze specjalnych urządzeń czy środków technicznych służących do badania autentyczności danych w postaci elektronicznej.

Opatrzony bezpiecznym podpisem elektronicznym musi zostać zarówno zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku, jak i jego metadane. Normy prawne zawarte w projekcie rozporządzenia są na tyle elastyczne, że umożliwiają dwa scenariusze. Bezpečnym podpisem elektronicznym może zostać opatrzony zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku, a osobno jego metadane. W związku z koniecznością trwałego połączenia metadanych z zapisem, w takiej sytuacji należałoby opatrzyć jeszcze raz bezpiecznym podpisem elektronicznym zapis i metadane, podpisane uprzednio. Można również od razu łącznie opatrzyć bezpiecznym podpisem elektronicznym zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku i jego metadane.

Projekt rozporządzenia nie nakłada obowiązku weryfikacji bezpiecznego podpisu elektronicznego za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu, ale zgodnie z ogólnymi zasadami wykładni aktów normatywnych będzie to dozwolone. Projektodawcy rozporządzenia pozostawili swobodę implementacji tego rozwiązania.

Zgodnie z § 5 projektu rozporządzenia, zapis przebiegu posiedzenia jawnego za pomocą urządzeń utrwalających dźwięk albo obraz i dźwięk sporządza się z zachowaniem minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych, określonych w przepisach odrębnych. Chodzi tu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. w sprawie minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. Nr 212, poz. 1766). Jego Załącznik nr 1 wymienia protokoły komunikacyjne i szyfrujące umożliwiające wymianę danych z innymi systemami teleinformatycznymi używanymi do realizacji zadań publicznych, a Załącznik nr 2 - formaty danych zapewniające dostęp do zasobów informacji udostępnianych za pomocą systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych. Ponieważ sądy powszechne są podmiotami publicznymi w rozumieniu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, systemy teleinformatyczne sądownictwa powinny spełniać wymagania nałożone przez tę ustawę i jej akty wykonawcze.

Zgodnie z § 6 projektowanego rozporządzenia, przed przystąpieniem do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant musi

zidentyfikować się w systemie teleinformatycznym za pomocą bezpiecznego podpisu elektronicznego. Jeżeli z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant sporządza zapis obrazu i dźwięku, ma obowiązek utrwalenia w szczególności wizerunku uczestników postępowania dokonujących czynności procesowych.

Protokolant wprowadza także do systemu teleinformatycznego dane w postaci elektronicznej dotyczące oznaczenia sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwisk sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenia sprawy, wzmiankę co do jawności oraz metadane. Po zakończeniu utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant opatruje zapis bezpiecznym podpisem elektronicznym. Jak wspomniano, podpis ten gwarantuje identyfikację osoby sporządzającej zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego oraz rozpoznawalność dokonania jakiegokolwiek zmiany zapisu.

Zgodnie z § 11 projektu rozporządzenia, utrwalony zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego przechowuje się w repozytorium. Repozytorium zdefiniowano w projekcie rozporządzenia (§ 2 pkt 6) jako część systemu teleinformatycznego przeznaczoną do przechowywania i udostępniania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku.

Projektodawcy dali możliwość sporządzania w uzasadnionych przypadkach kolejnych egzemplarzy zapisów, nie przesądzając, czy mają one być sporządzane na informatycznym nośniku danych, czy w systemie teleinformatycznym. Rozwiązanie takie podyktowane jest względami jedynie technicznymi (zwłaszcza bezpieczeństwa), nie zaś procesowymi. Należy wziąć pod uwagę fakt, iż do tej pory posługiwano się tradycyjnymi aktami sprawy i nie istniała konieczność sporządzania dodatkowych egzemplarzy (kopii) poszczególnych pism i dokumentów znajdujących się w aktach, jak również całych akt, w przypadku gdy akta znajdowały się w stanie nienaruszonym. Kodeks postępowania cywilnego zawiera wprawdzie przepisy dotyczące otwarcia akt, ale tylko takich, które zaginęły albo uległy zniszczeniu. Wprowadzenie jednak do „papierowych” akt sprawy *de facto* dokumentu elektronicznego w postaci zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego wymaga innego podejścia do przechowywania tej części akt, ze względów technicznych, a nie procesowych.

Projekt rozporządzenia stanowi, iż utrwalony zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego wraz z odnoszącymi się do niego metadanymi przechowuje się przez okresy wymienione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z

dnia 5 marca 2004 r. w sprawie archiwizowania akt spraw sądowych (Dz. U. Nr 46, poz. 443), stosując właściwe zabezpieczenia przed dostępem osób postronnych, a także spełniając wymogi bezpieczeństwa, w szczególności przed utratą i zniszczeniem zapisów. Przepis ten realizuje również § 4 ust. 1 *in principio* rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 października 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi (Dz. U. Nr 206, poz. 1518), wydanego na podstawie art. 5 ust. 2b ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Stanowi on, iż wraz z dokumentami ewidencjonowanymi przechowuje się ich metadane, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Następnie w projekcie rozporządzenia znajdują się dostosowane do specyfiki sadownictwa normy prawne zaczerpnięte z rozporządzenia w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi. A zatem, przechowywanie w repozytorium zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego do czasu przekazania ich do archiwum państwowego wymaga w szczególności przeprowadzania przez prezesów sądów corocznych przeglądów próbki albo wszystkich zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego. Te przepisy nakazują przeprowadzenie testów na wybranej części bądź wszystkich przechowywanych zapisach, jeśli jest ich niewiele, które mają na celu sprawdzenie m. in. możliwości odtworzenia zapisów i rozpoznania zagrożeń związanych z przechowywaniem zapisów, np. w określonych formatach, za co odpowiedzialni będą prezesi sądów.

Przepis § 12 projektowanego rozporządzenia dotyczy dokonywania uprawnionej zmiany zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dla celów procesowych. Przez pojęcie uprawnionej zmiany rozumie się modyfikacje zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, konieczne dla jego prawidłowego odtworzenia, w szczególności dokonywane za pomocą i urządzeń korygujących lub wzmacniających utrwalony dźwięk lub obraz. Należy bowiem wziąć pod uwagę możliwość wystąpienia takiej sytuacji, w której przykładowo, zapis dźwięku nie będzie słyszalny z uwagi na zaszumienie, nierozpoznawalne podczas dokonywania zapisu, zauważone dopiero przy jego odtwarzaniu. Ponadto z uwagi na nieprawidłowe działanie urządzeń utrwalających dźwięk lub obraz zapis przebiegu posiedzenia jawnego może zostać nieprawidłowo utrwalony, przy czym fakt ten może zostać zauważony już po zakończeniu przebiegu posiedzenia. Projektodawcy pisząc o „celach procesowych” mają na myśli w szczególności zapewnienie sądowi możliwości prawidłowego orzekania w sprawie i

przeciwstawiają „cele procesowe” „celom przechowywania i udostępniania zapisu stronom i uczestnikom postępowania” (§ 13 projektu rozporządzenia).

Uprawnionych zmian zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dla celów procesowych dokonuje upoważniony pracownik sądu na ujawnione w aktach sprawy żądanie przewodniczącego, przed którym odbywało się posiedzenie jawne, którego przebieg utrwalano za pomocą urządzeń utrwalających dźwięk albo obraz i dźwięk. Uprawniona zmiana może być dokonana jedynie na kolejnym egzemplarzu zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego. Pierwotny zapis musi pozostać w aktach sprawy. Należy dołączyć do nich również zapis po dokonaniu uprawnionej zmiany. Przewodniczący odnotowuje w aktach sprawy dokonanie uprawnionej zmiany. Opis zmiany, podpisany przez upoważnionego pracownika sądu jej dokonującego, wciąga się do akt sprawy. Uprawniona zmiana nie może wpływać na treść utrwalonych czynności procesowych dokonanych podczas posiedzenia jawnego, a zatem jako nieuprawnioną zmianę należy potraktować, co oczywiste, np. zmianę zeznania świadka. Każda kolejna uprawniona zmiana zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dokonywana jest zgodnie z projektowanymi regulacjami § 12, na kolejnym egzemplarzu zapisu.

Jeśli utrwalony zostanie zapis dźwięku i obrazu z przebiegu posiedzenia jawnego, może zaistnieć konieczność wyodrębnienia zapisu dźwięku celem udostępnienia go na informatycznym nośniku danych. Takie wyodrębnienie mieści się w kategorii uprawnionej zmiany.

Zgodnie z § 14 projektowanego rozporządzenia, uprawnionych zmian zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego dla celów jego przechowywania i udostępniania dokonuje się na wniosek upoważnionego pracownika sądu. W pozostałym zakresie stosuje się przepisy §12, a zatem uprawniona zmiana dla celów przechowywania i udostępniania zapisu stronom i uczestnikom postępowania może być dokonana jedynie na kolejnym egzemplarzu zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego. Pierwotny zapis musi pozostać w aktach sprawy. Należy dołączyć do nich również zapis po dokonaniu uprawnionej zmiany. Przewodniczący odnotowuje w aktach sprawy dokonanie uprawnionej zmiany. Opis zmiany, podpisany przez upoważnionego pracownika sądu jej dokonującego, wciąga się do akt sprawy. Uprawniona zmiana nie może wpływać na treść utrwalonych czynności procesowych dokonanych podczas posiedzenia jawnego.

Przepis § 15 projektowanego rozporządzenia nakazuje stosować przepisy jego § 4, zawierające regulację metadanych, do zapisów będących wynikiem uprawnionej zmiany zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego. Każdy zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku, w tym przeznaczony dla stron i uczestników postępowania, musi być opatrzony metadanymi.

Przepis § 16 projektowanego rozporządzenia stanowi, iż zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego udostępnia się stronom i uczestnikom postępowania w budynku sądu. Należy zatem stworzyć w budynkach sądów możliwość zapoznania się za pomocą urządzeń i środków technicznych z zapisami dźwięku albo obrazu i dźwięku. Natomiast z akt sprawy wydaje się na informatycznym nośniku danych albo przesyła za pomocą systemu teleinformatycznego wyłącznie zapis dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego.